

چهل حدیث دربارہی رَمَضَانَ مبارک

[گفتہ های پیامبر ﷺ در خصوص رمضان]

شاگرد الذهبی

Ketabton.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چاپ و نشر این کتاب برای تمام ناشران اجازه است

فهرست مطالب

صفحه

- ۸/..... مقدمه
- ۹/..... جایگاه روزه در شریعت اسلام
- ۱۰/..... فضائل روزه
- ۱۱/..... بشارت دادن بخاطر رمضان
- ۱۲/..... روزه سبب ازبین رفتن کینه و کدورت
- ۱۳/..... دعای روزه دار هرگز مسترد نمی شود
- در رمضان، دروازه های آسمان و بهشت باز، و دروازه های جهنم و شیاطین نیز بسته می باشند
- ۱۴/.....
- برای روزه داران دروازه‌ی خاصی در جنت است
- ۱۵/.....
- رمضان برای کسی است که، از گفتار و اعمال باطل دست بردارد
- ۱۶/.....
- فضیلت بوی دهان روزه دار
- ۱۷/.....
- فضیلت مهمانی دادن انسان روزه دار
- ۱۷/.....
- سزای کسی که قصداً روزه‌ی رمضان را نگیرد
- ۱۸/.....
- روزه زکات بدن است
- ۱۹/.....
- کسی که در حالت داشتن روزه بمیرد، بهشتی است
- ۲۰/.....
- کدام روزه دار بهتر است؟
- ۲۰/.....

- ۲۰/..... حالت رسول الله صلی الله علیه وسلم در رمضان
- اگر کسی برای روزه دار دشنام داد پس این جمله را
- ۲۲/..... بگوید
- ۲۳/..... کودکان تان را برای گرفتن روزه تشویق کنید
- ۲۳/..... سزایی روزه خورندگان
- ۲۳/..... وقت افطار
- ۲۵/..... دعای صحیح افطار
- ۲۵/..... با چه چیزی افطار گردد؟
- ۲۶/..... دعا برای افطاری دهنده:
- ۲۶/..... نیت در سحری شرط است
- ۲۷/..... مدت زمان سحری تا نماز فرض صبح
- ۲۷/..... نهی از ترک نمودن سحری
- میتوان روزه ای که بالای شخص وفات شده باقی مانده باشد،
- ۲۸/..... شخصی دیگری آنرا ادا نماید
- ۲۹/..... حکم کسی که در رمضان احتلام (جنب) شود
- ۳۰/..... روزه در سفر اختیاری است
- ۳۱/..... در رمضان بوسه و مداعبه با همسر باکی ندارد
- ۳۱/..... حکم استفراغ در رمضان

- ۳۲/..... مسواک زدن در رمضان کدام ممانعتی نیست
- ۳۲/..... حجامت در رمضان امر اختیاری است
- ۳۳/..... سنت ترک شده در سحری (خوردن خرما)
- ۳۳/..... مبالغه در استنشاق در رمضان مکروه است
- ۳۴/..... ماه های رمضان گاهی (۲۹) و گاهی (۳۰) روز می باشد
- ۳۵/..... روزه گرفتن روز شک حرام است
- ۳۵/..... آیا قضائی روزه پی در پی گرفته شود، یا متصل؟
- ۳۶/..... حکم غسل و حمام (آب بازی) در رمضان
- ۳۶/..... کفاره روزه (از جماع)
- هرکس که نا آگاهانه (بدون قصد) روزه را بخورد، پس الله برای او مهمانی داده است
- ۳۸/.....
- زن حائضه و نفاسه روزه نگیرد
- ۳۹/..... آیا زن حامله می تواند روزه بگیرد؟
- ۴۱/..... شب لیلة القدر را از دست ندهید
- ۴۲/..... حکم گرفتن قرآن کریم بدست در تراویح
- ۴۲/..... بهترین صدقه، صدقه دادن در رمضان است
- ۴۳/..... تعداد رکعات تراویح به رؤیت احادیث پیامبر

چهل حدیث دربارہٴ رَمَضَانَ

- رسول الله صلى الله عليه وسلم تا اخير عمرشان اعتكاف
نشستند..... ۴۳/
پرداخت زکات فطر برای هر مسلمان لازمی است..... ۴۴/
فضیلت عمره در رمضان..... ۴۵/
خاتمه‌ی اربعین، با این حدیث..... ۴۶/
فهرست مصادر و مراجع..... ۴۷/

مقدمه

الحمد لله رب الأرض والسماء، سميع الدعاء، أهل الرجاء
والنعماء، يكشف الكرب والبلاء، ذي المعروف والخير في
الدنيا والآخرة، لا تنفد خزائنه، ولا يتناهى سلطانه، أحمد
ربي وأشكره وأتوب إليه وأستغفره، وأشهد أن لا إله إلا الله
وحده لا شريك له، له الأسماء الحسنى، وأشهد أن سيدنا و
نبينا محمدًا عبده ورسوله، أفضل الأنبياء، اللهم صلّ وسلم
وبارك على عبدك ورسولك محمد، وعلى آله وصحبه
الأتقياء. اما بعد:

در این رساله، احادیث رسول الله - صلی الله علیه وسلم -
درباره‌ی رمضان (ومسائل مربوط به آن را) جمع آوری نموده
وعناوین را از فوائد آن برگزیده ام، از الله عزوجل استدعا دارم
که این کوشش بنده را در میزان حسناتم بیفزاید.
وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

شاگرد ذہبی

پشاور - پاکستان

جایگاہ روزہ در شریعت اسلام

۱- وعن ابن عمر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ»^۱.

یعنی: از ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«اسلام بر پنج اصل پایه گذاری شده است:

۱. خواندن کلمه ای شهادتین،
۲. و اقرار به این که جز ذات الله کسی لایق پرستش نیست، و این که محمد صلی الله علیه وآله وَسَلَّمَ فرستاده و پیامبر اوست،
۳. برگزاری نماز فرض،
۴. دادن زکات واجب،
۵. و روزه ای ماه رمضان و رفتن به حج خانه ای الله».

^۱- بخاری (۸) مسلم (۱۶).

فضائل روزه:

۲- عن ابن عمرو قال: قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة يقول الصيام اي رب منعتك الطعام والشهوة فشفعني فيه»^۱.
یعنی: از ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«روزه و قرآن در قیامت برای صاحبش شفاعت می کنند، روزه می گوید: پروردگارا! من او را روزها از خوردن و نوشیدن جلوگیری کردم، پس شفاعتم را درباره او قبول کن».

۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ: الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، يَقُولُ اللَّهُ: إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَلِخُلُوفٍ فِيمَ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ»^۲.

۱- صحیح جامع (۹۸۴).

۲- أخرجه أحمد (۴۷۷/۲)، رقم (۱۰۱۷۸)، ومسلم (۸۰۷/۲)، رقم (۱۱۵۱)، وابن ماجه (۵۲۵/۱)، رقم (۱۶۳۸)، والنسائی (۱۶۴/۴)، رقم (۲۲۱۸).

یعنی: «از ابوهریره رضی اللہ عنہ روایت شدہ است کہ گفت: رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: «ہر کار نیکی [کہ] انسان [انجام می دہد] چند برابر می شود (جزا و پاداش آن چند برابر می شود)؛ ہر [گفتار و اعمال و] کار نیکی [کہ] انجام می دہید]، دہ برابر تا ہفتصد برابر تا آنجا کہ اللہ بخواہد (بیشتر از آن) [جزا و پاداش] دارد. اللہ می فرماید: جز روزہ کہ از این قاعدہ جداست، زیرا روزہ برای من است و من جزا و پاداش آن را می دہم؛ روزہ دار ارضای تمایلات جنسی و خوردنش را بہ خاطر من ترک می کند. روزہ دار در دو موقعیت شاد می شود: زمانی کہ افطار می کند و زمانی کہ پروردگارش را ملاقات می کند. همانا بوی دہان روزہ دار، نزد اللہ از بوی مُشک خوش بوتر است»^۱.

بشارت دادن بخاطر رمضان:

۴- ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ روایت می کند کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اصحاب خود را بہ قدم شہر رمضان

^۱- أخرجه البخاري في: ۶۹ کتاب النفقات: ۱۴ باب هل يقول إني صائم إذا شتم.

بشارت می‌داد و می‌گفت: "قد جاءكم شهر رمضان شهرٌ مبارك، كتب الله عليكم صيامه، فيه تفتح أبواب الجنة وتغلق فيه أبواب الجحيم، وتغل فيه الشياطين، فيه ليلةٌ خيرٌ من ألف شهر، من حُرِمَ خيرها فقد حُرِمَ".^۱

یعنی: «ماه رمضان آمده است ماه مبارکی است، در این ماه دروازه‌های بهشت باز شده و دروازه‌های جهنم بسته می‌شود و شیطان‌ها در این ماه به زنجیر کشیده می‌شوند و در این ماه، شبی است که از هزار ماه بهتر است، کسی که از این محروم شود، (از همه چیز) محروم شده است».

روزه سبب از بین رفتن کینه و کدورت:

۵- عن ابن عباس رضی الله عنهما، قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «صوم شهر الصبر وثلاثة أيام من كل شهر يُذهِبْنَ وَحَرَ الصدر».^۲

^۱- صحیح الترغیب: ۱/۴۹۰.

^۲- حدیث ابن عباس: أخرجه البزار كما في مجمع الزوائد (۱۹۶/۳) قال الهیثمی: رجاله رجال الصحیح.

یعنی: از ابن عباس رضی الله عنهما روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود:
 «روزه ماه صبر (یعنی رمضان) و سه روز از هر ماه کینه و سوسه های سینه را از بین می برد».

دعای روزه دار هرگز مسترد نمی شود:

۶- عن أنس قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ لَا تُرَدُّ: دَعْوَةُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ، وَ دَعْوَةُ الصَّائِمِ، وَ دَعْوَةُ الْمَسَافِرِ»^۱.

یعنی: از انس رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«سه دعا هرگز رد نمی گردد:

- ۱- دعای پدر برای فرزندش،
- ۲- دعای شخصی که روزه است،
- ۳- دعای مسافر».

۱- (ابن حبان ۶۵۵۷).

در رمضان، دروازه های آسمان و بهشت باز، و دروازه های جهنم و شیاطین (نیز) بسته می باشند:

۷- از ابوهریره روایت شده که گفت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود:

«أتاكم رمضان شهر مبارك، فرض الله عز وجل عليكم صيامه، تفتح فيه أبواب السماء، وتُغلق فيه أبواب الجحيم، وتغلّ فيه مردة الشياطين، فيه ليلة هي خير من ألف شهر، من حُرّم خيرها فقد حُرّم»^۱.

یعنی: «ماه مبارک رمضان بر شما وارد شد، الله عزوجل روزه آن ماه را بر شما فرض کرده است، و در آن ماه دروازه های آسمان باز می شود، و دروازه های جهنم نیز بسته خواهند شد، و در این ماه شیاطین سرکش و یاغی به بند کشیده می شوند، و در آن شبی است که از هزار ماه بهتر است، هرکس نیکی های آن را از دست بدهد در حقیقت (فضیلت ماه) را از دست داده.»

۱- [نسائی ۱۲۹/۴، و در صحیح الترغیب ۱/۴۹۰].

برای روزه داران دروازه‌ی خاصی در جنت است:

۸- عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ: الرِّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ»^۱.

یعنی: «از سهل رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود:

«بهشت، دروازه ای دارد که به آن، ریان می گویند. روز قیامت، فقط روزه داران از آن دروازه، وارد (بهشت) می شوند. و غیر از آنها کسی دیگر از آن، وارد نمی شود. (روز قیامت) ندا داده می شود که کجایند روزه داران؟ پس آنها برمی خیزند و غیر از آنها کسی دیگر، وارد نمی شود. پس از اینکه روزه داران وارد می شوند، آن در، بسته می شود و هیچ کس دیگری از آن، وارد نمی شود».

^۱- کنز العمال (۲۳۵۷۹).

رمضان برای کسی است که ، از گفتار و اعمال باطل دست

بردارد:

۹- عن أبي هريرة قال: قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزَّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لَهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ»^۱.

یعنی: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«کسیکه از گفتار باطل و عمل کردن به آن دست برندارد، الله هیچ نیازی به خودداری او از خوردن و آشامیدن ندارد».

فضیلت بوی دهان روزه دار:

۱۰- از ابوهریره روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرماید:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ»^۲.

^۱- [رواه البخاري، جامع الاحاديث الصحيح (۳۸۱)].

^۲- متفق عليه.

یعنی: «قسم به آن ذاتی که نفس من دست آن هست، بوی دهان روزه دار، خوشبوتر از عطر و مسک نزد الله تعالی است».

فضیلت مهمانی دادن انسان روزه دار:

۱۱- عن زید بن خالد الجهني رضي الله عنه عن النبي صلی الله علیه وسلم قال: «من فطر صائماً كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيء»^۱.

یعنی: «از زید بن خالد جهنی رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هر کسی که انسان روزه داری را افطاری دهد، به اندازه شخص روزه دار اجر و پاداش می برد، بدون آنکه از اجر روزه دار چیزی کم شود».

سزای کسی که قصداً روزه‌ی رمضان را نگیرد:

۱۲- از ابوهریره رضی الله عنه و عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت شده که فرموده اند: اگر کسی روزه ای یک روز از

^۱ - (رواه الترمذي والنسائي - صحيح الترغيب والترهيب ۱۰۶۵).

ماه رمضان را بدون عذر و رخصت شرعی بشکند اگر تمام سال را هم روزه باشد آن را جبران نمی کند.^۱

۱۳- وعن أبي أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم في الرؤيا التي رآها: «حتى إذا كنت في سواء الجبل إذا بأصوات شديدة، قلت: ما هذه الأصوات؟ قالوا: هذا عواء أهل النار، ثم انطلق بي، فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيبهم، مشققة أشداقهم، تسيل أشداقهم دما، قال: قلت: من هؤلاء؟ قال: الذين يفطرون قبل تحلة صومهم» أي قبل وقت الإفطار.^۲

یعنی: «از ابوامامه باهلی رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «در حالی که خواب بودم ناگهان دو مرد آمدند و بازوهای مرا گرفتند و من را به کوهی بردند و گفتند: بالا برو. گفتم: توانش را ندارم. گفتند: آن را برایت آسان می کنیم. پس بالا رفتم تا آنکه در وسط کوه بودم ناگهان صداهاى بلندی شنیدم؛ گفتم: این صداها چیست؟

^۱ - (صحیح، رواه ابن ابی شیبہ ۹۷۸۴).

^۲ - أخرجه أيضاً: ابن حبان (۵۳۶/۱۶)، رقم (۷۴۹۱)، والحاكم (۲۲۸/۲)، رقم (۲۸۳۷)، والطبرانی (۱۵۷/۸)، رقم (۷۶۶۷).

گفت: این ناله ای اهل آتش است. سپس مرا بردند، پس گروهی را دیدم که با رباط پاهایشان آویزان بودند و دهانشان پاره شده بود و از آن خون می آمد. گفتم: این ها که هستند؟ گفت: آن ها کسانی هستند که پیش از پایان روزه افطار می کنند».

روزه زکات بدن است:

۱۴- عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ، وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ»^۱.
یعنی: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:
«برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن، "روزه" است».

^۱- سنن ابن ماجه (۱۷۴۵).

کسی که در حالت داشتن روزه بمیرد، بهشتی است:

۱۵- حذیفه رضی الله عنه می گوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «ومن صام يوماً ابتغاء وجه الله ختم له بها دخل الجنة».^۱

یعنی: «و کسی که یک روز، روزه بگیرد برای بدست آوردن رضای الله و در آن هنگام بمیرد، داخل بهشت می شود».

۱۶- عمرو بن مره می گوید که فردی نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آمد و گفت: «أرأيت إن شهدت أن لا إله إلا الله وأنك رسول الله، وصليت الصلوات الخمس، وأديت الزكاة، وصمت رمضان وقمته، فممن أنا؟ قال: (من الصديقين والشهداء)».^۲

یعنی: «برای من خبر بده که اگر بگویم: هیچ معبود برحق نیست مگر الله واحد، و تو رسول الله هستی، و نمازهای پنجگانه را ادا نمایم، و زکات را ادا کنم، و روزه ماه رمضان را برپا داریم. پس من از کدام گروه و صنف هستم؟».

^۱- مسند أحمد (۱۰۸۲۰).

^۲- الترغيب والترهيب (۱۰۰۳).

پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: از صنف صادقان و شهداء).

کدام روزه دار بهتر است؟:

۱۷- معاذ بن انس روایت می کند که از پیامبر صلی الله علیه وسلم پرسیده شد: «أَيُّ الصَّائِمِينَ أَعْظَمُ أَجْرًا؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ ذِكْرًا»^(۱).

یعنی: «کدام یکی از روزه داران پاداش بیشتری دارند؟ فرمودند: کسانی که بیشتر الله را ذکر می کنند».

حالت رسول الله صلی الله علیه وسلم در رمضان:

۱۸- از ابن عباس رضی الله عنه روایت شده است که: «كان النبي صلی الله علیه وسلم أجود الناس بالخير، و كان أجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل، و كان جبريل عليه السلام يلقاه كل ليلة في رمضان حتى ينسلخ، يعرض

۱- (ابن حبان ۳۴۳۸)

علیه النبی صلی الله علیه وسلم القرآن، فإذا لقيه جبریل
كان أجود بالخير من الريح المرسلة»^۱.

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم سخاوتمندترین مردم از لحاظ خیر بود و در ماه رمضان وقتی که جبرئیل او را ملاقات می کرد بیشتر سخاوتمند می شد، و جبرئیل هر شب در ماه رمضان تا پایان ماه با او ملاقات می کرد و پیامبر صلی الله علیه وسلم قرآن را بر او می خواند و وقتی که جبرئیل با او ملاقات می کرد، او برای بخشش خیر، از تندباد سریع تر می شد».

اگر کسی برای روزه دار دشنام داد، پس این جمله را بگوید:

۱۹- از ابو هریره روایت شده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «اگر شخصی به روزه دار دشنام داد این جمله را بگوید: «إِنِّي صَائِمٌ إِنِّي صَائِمٌ»^۲.
یعنی: «من روزه ام، من روزه ام».

۱- (أحمد ۲۳۳۲۴).

۲- البخاري مع الفتح ۱۰۳/۴، ومسلم ۸۰۶/۲.

کودکان تان را برای گرفتن روزه تشویق کنید:

۲۰- ربیع بنت معوذ می گوید: "کودکانمان را بر گرفتن روزه عادت می دادیم و برایشان عروسک هایی از پنبه ساخته بودیم که هر وقت برای غذا گریه می کردند آن عروسک ها را در اختیارشان قرار می دادیم تا زمان افطار این کار را ادامه می دادیم."^۱

سزایی روزه خورندگان:

۲۱- وعن أبي أمامة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم في الرؤيا التي رآها: «حتى إذا كنت في سواء الجبل إذا بأصوات شديدة، قلت: ما هذه الأصوات؟ قالوا: هذا عواء أهل النار، ثم انطلق بي، فإذا أنا بقوم معلقين بعراقيبهم، مشقة أشداقهم، تسيل أشداقهم دما، قال: قلت: من هؤلاء؟ قال: الذين يُفطرون قبل تحلّة صومهم" أي قبل وقت الإفطار».^۲

^۱ - متفق عليه.

^۲ - سنن النسائي (۳۲۷۳).

یعنی: «از ابو امامه باهلی رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «در حالی که خواب بودم ناگهان دو مرد آمدند و بازوهای مرا گرفتند و من را به کوهی بردند و گفتند: بالا برو. گفتم: توانش را ندارم. گفتند: آن را برایت آسان می‌کنیم. پس بالا رفتم تا آنکه در وسط کوه بودم ناگهان صداهاى بلندی شنیدم؛ گفتم: این صداها چیست؟ گفت: این ناله‌ای اهل آتش است. سپس مرا بردند، پس گروهی را دیدم که با رباط پاهایشان آویزان بودند و دهانشان پاره شده بود و از آن خون می‌آمد. گفتم: این‌ها که هستند؟ گفت: آن‌ها کسانی هستند که پیش از پایان روزه افطار می‌کنند.»

وقت افطار:

۲۲- عن عمر رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَا هُنَا، وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَا هُنَا، وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ - فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ»^۱.

^۱ - [بخاری (۱۹۵۴)، مسلم (۱۱۰۰)].

یعنی: از عمر رضی اللہ عنہ روایت است کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند:

«هر گاہ شب از این سمت به شما روی آورد و روز از این سمت به شما پشت نمود و خورشید غروب کرد وقت افطار فرا رسیده است.»

دعای صحیح افطار:

۲۳- ابن عمر رضی اللہ عنہ می گوید کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بعد از افطار می گفت: «ذهب الظمأ، وابتلت العروق، وثبت الأجر إن شاء الله.»^۱

یعنی: «برطرف شد تشنگی؛ و تازه شد رگ ها؛ و ثابت شد اجر و پاداش اگر خواست اللہ باشد.»

با چه چیزی افطار گردد؟:

۲۴- از انس رضی اللہ عنہ روایت است کہ: «کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یفطر علی رطبات قبل أن یصلی،

^۱ - متفق علیہ.

فَإِنْ لَمْ تَكُن رَطْبَاتٍ فَعَلَى تَمْرَاتٍ، فَإِنْ لَمْ تَكُن حَسَا حَسَوَاتٍ
مِنَ الْمَاءِ»^۱.

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم قبل از آنکه نماز مغرب را بخواند با چند خرمای رطب افطار می‌کرد، اگر خرمای رطب نبود چند خرمای خشک و اگر خرمای خشک نبود، چند جرعه آب می‌نوشید».

دعا برای افطاری دهنده:

۲۵- انس بن مالک رضي الله عنه مي فرمايد: رسول الله صلی الله علیه وسلم نزد سعد بن عبادة رضي الله عنه افطار کردند وبعد از غذا فرمودند: «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ»^۲.

یعنی: «روزه داران نزد شما افطار کنند و نیکان غذایتان را بخورند و فرشتگان بر شما درود فرستند».

^۱- ابوداود (۲۳۳۹).

^۲- (رواه ابو داوود ۳۸۵۴ - ابن ماجه ۱۷۴۷).

نیت در سحری شرط است:

۲۶- أم المؤمنین حفصہ رضی اللہ عنہا می گوید: پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «من لم یجمع الصیام قبل الفجر، فلا صیام له»^۱.

یعنی: «هرکس پیش از سپیده صبح، نیت و تصمیم روزه گرفتن را نداشته باشد، روزه اش صحیح نیست».

مدت زمان سحری تا نماز فرض صبح:

۲۷- عن أنس رضی اللہ عنہ، أن زید بن ثابت رضی اللہ عنہ حدّثہ: أنہم تسحروا مع النبی صلی اللہ علیہ وسلم ثم قاموا إلى الصلاہ قلت ای أنس: کم بینہما؟ قال: قدر خمسين آیہ^۲.

یعنی: از انس رضی اللہ عنہ روایت است که رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند:

«آنها (صحابه) همراه رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سحری می خوردند و سپس برای نماز بلند می شدند گفتم: ای انس

^۱- رواه أحمد.

^۲- متفق علیہ.

چقدر فاصله بود (بین خوردن سحر تا خواندن نماز صبح)؟
وی در جواب گفت: فاصله (۵۰) آیه».

نهی از ترک نمودن سحری:

۲۸- ابوسعید خدری رضی الله عنه می گوید که رسول
الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «السحور أكله بركة، فلا
تدعوه ولو أن يجرع أحدكم جرعه من ماء»^۱.
یعنی: «خوردن سحری برکت است، پس آن را ترک نکنید،
اگر چه با جرعه ای آب باشد».

میتوان روزه ای که بالای شخص وفات شده باقی مانده باشد،

شخصی دیگری آنرا ادا نماید:

۲۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى
النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أُمَّي مَاتَتْ

^۱- [مسند أحمد وجامع الاحاديث الصحيح (۳۹۳)].

وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرِ أَفَاقُضِيهِ عَنْهَا قَالَ: «نَعَمْ، فَدَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى»^۱.

یعنی: «از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که: شخصی، نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آمد و عرض کرد: ای پیامبر الله! مادرم فوت نموده، ولی روزه يك ماه، بر ذمه اش باقی مانده است. آیا می توانم به نیابت از او، روزه بگیرم؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «آری. دین الله، سزاوارتر است که ادا شود».

حکم کسی که در رمضان احتلام (جنب) شود:

۳۰- وعن عائشة رضي الله عنها قالت: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يدرکه الفجر في رمضان وهو جنب من غير حلم فيغتسل ويصوم»^۲.

یعنی: «عائشه رضی الله عنها می گوید: در ماه رمضان بر رسول الله صلی الله علیه وسلم گاه گاهی بامداد می شد درحالیکه جنب می بود. (البته بدون آنکه احتلام رخ داده شده

^۱- [بخاری (۱۹۵۳)].

^۲- متفق علیه.

باشد) (یعنی: از طریق مجامعت) پس غسل می‌کرد و روزه می‌گرفت».

۳۱- در صحیحین (نیز) از عایشه رضی الله عنها روایت شده است که: «کان (صلی الله علیه وسلم) یصبح جنباً، وهو صائم، ثم یغتسل»^۱.

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم در حالیکه جنب بود و روزه هم داشت، صبح می‌کرد، سپس غسل می‌کرد».

روزه در سفر اختیاری است:

۳۲- وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: «غزونا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم لست عشرة مضت من شهر رمضان فمنا من صام ومنا من أفطر فلم يعب الصائم على المفطر ولا المفطر على الصائم»^۲.

یعنی: «از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت است که می‌گوید: ما در روز شانزدهم رمضان که گذشت، با رسول الله صلی الله علیه وسلم به جهاد رفتیم، پس بعضی از ما روزه

۱- مسند أحمد (۲۴۶۸۱).

۲- رواه مسلم.

گرفت و بعضی از ما افطار کرد. پس روزه داران افطار کنندگان را و افطار کنندگان، روزه داران را بد نگفتند».

بوسه و مداعبه با همسر باکی ندارد:

۳۳- عائشه رضی الله عنها میفرماید: «پیامبر صلی الله علیه وسلم هنگام روزه (زنش) را بوسه میداد و مداعبه میکرد».^۱

حکم استفراغ در رمضان:

۳۴- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «من ذرعه القی فلیس علیه قضاء، و من استقاء عمداً فلیقض».^۲

یعنی: «اگر کسی خود به خود استفراغ کرد روزه اش باطل نشده و قضا بر او لازم نیست، ولی اگر عمداً استفراغ کند (روزه اش باطل می شود) و باید آن را قضا کند».

^۱- [صحیح بخاری ۱۹۲۷ و صحیح مسلم ۱۱۰۶].

^۲- [صحیح ابن ماجه ۶۲۴۳].

مسواک زدن در رمضان کدام ممانعتی نیست:

۳۵- عامر بن ربیعہ «رضی اللہ عنہ» می گوید: «رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَا أَحْصِي يَتَسَوَّكُ وَهُوَ صَائِمٌ»^۱.

یعنی: «چندین بار که نمی توانم آن ها را بشمارم مرتب می دیدم که پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم در حال روزه مسواک می زد».

حجامت در رمضان امر اختیاری است:

۳۶- وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: «إن النبي صلى الله عليه وسلم احتجم وهو محرم واحتجم وهو صائم»^۲.

یعنی: «ابن عباس رضی اللہ عنہما فرمود: که رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حجامت نمود در حالی که در احرام بود و حجامت نمود در حالی که روزه دار بود».

^۱ - [مسند احمد (۴۴۵/۳)، ابوداود (۲۳۶۴)، ترمذی (۷۲۵)].

^۲ - متفق علیہ.

سنت ترک شده در سحری (خوردن خرما):

۳۷- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «نِعَمَ سحور المؤمن التمر»^۱.
 یعنی: از ابوهریره رضی اللہ عنہ روایت است کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: «نیک سحری مؤمن خوردن خرما است».

مبالغه در استنشاق در رمضان مکروه است:

۳۸- از لقیط بن صبره روایت است کہ پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم به وی گفت: «فإذا استنشقت فأبلغ، إلا أن تكون صائماً»^۲.
 یعنی: «هرگاه استنشاق کردی در آن مبالغه کن مگر اینکه روزہ باشی».

نکته: استنشاق نیز عربی است کہ معانی فارسی آن: آب یا مایع دیگری را به بینی کشیدن، می باشد.

^۱ - [رواه أبو داود رقم ۲۳۴۵ وهو في صحيح الترغيب ۱/۴۴۸].

^۲ - [رواه اصحاب السنن].

اما در وضوء استنشاق به کشیدن آب پاک به بینی اطلاق می شود.

ماه‌های رمضان گاهی (۲۹) و گاهی (۳۰) روز می باشد:

۳۹- عن ابن مسعود رضی الله عنه قال: «لما صمنا مع النبی صلی الله علیه وسلم تسعا وعشرين أكثر مما صمنا معه ثلاثین»^۱.

یعنی: «ابن مسعود می گوید: از وقتی که همراهی رسول الله صلی الله علیه وسلم روزه گرفتیم؛ اکثریت (۲۹) روز، روزه گرفتیم نسبت به (۳۰) روز».

۴۰- انس رضی الله عنه می گوید: «ایلا کرد پیامبر صلی الله علیه وسلم همراهی همسران خود یک ماه، وقتی که یک ماه تکمیل شد به خانه آمد، برایش گفتند: تو یک ماه ایلا کردی و حالا (۲۹) روز شد آمدی؟! رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: "إن الشهر یكون تسعا وعشرين»^۲.
یعنی: «ماه گاهی (۲۹) می باشد».

^۱ - [رواه أبوداود].

^۲ - رواه البخاری.

روزه گرفتن روزشک حرام است:

۴۱- وعن عمار رضی الله عنه قال: «من صام اليوم الذي يشك به الناس فقد عصى أبا القاسم صلى الله عليه وسلم».^۱
 یعنی: «عمار بن یاسر رضی الله عنه گفته است: هرکس روز شک روزه باشد او با محمد صلی الله علیه وسلم مخالفت کرده است».

آیا قضائی روزه، پی در پی گرفته شود، یا متصل؟:

۴۲- دارقطنی از ابن عمر روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه وسلم درباره‌ی قضای روزه رمضان گفت: «إن شاء فرق، وإن شاء تابع».^۲
 یعنی: «اگرخواست روزه قضا را پراکنده بگیرد یا آنها را پشت سرهم قضا می‌کند».

^۱- رواه الترمذی.

^۲- رواه دارالقطنی.

حکم غسل و حمام (آب بازی) در رمضان:

۴۳- وعن بعض أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لقد رأيت النبي صلى الله عليه وسلم بالعرج يصب على رأسه الماء وهو صائم من العطش أو من الحر».^۱

یعنی: «بعضی از صحابه ای رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت کرده اند که: رسول الله صلی الله علیه وسلم را در جائی بنام «عرج» دیدیم در حالیکه روزه داشت، از شدت تشنگی و یا از شدت حرارت بر سر خود آب می ریخت».

کفاره روزه (از جماع):

۴۴- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است: «بینما نحن جلوس عند النبي صلى الله عليه وسلم إذا جاءه رجل فقال: يا رسول الله هلكت، قال: ما لك؟ قال وقعت على امرأتي و أنا صائم. فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: هل تجد رقبة تعتقها؟ قال: لا. قال: فهل تستطيع أن تصوم شهرين متتابعين؟ قال: لا، قال: فهل تجد إطعام ستين مسكينا؟

^۱- رواه موطأ.

قال: لا، قال: فمكث النبي صلى الله عليه وسلم، فبينما نحن على ذلك أتى النبي صلى الله عليه وسلم بعرق فيها تمر والعرق المكتل - قال: أين السائل؟ فقال أنا، قال: خذ هذا فتصدق به. فقال الرجل: على أفقر مني يا رسول الله؟ فوالله ما بين لابتيها - يريد الحرتين - أهل بيت أفقر من أهل بيتي - فضحك النبي صلى الله عليه وسلم حتى بدت أنيابه، ثم قال: أطعمه أهلك.¹

یعنی: «در حالیکه نزد پیامبر صلی الله علیه وسلم نشستہ بودیم، مردی آمد و گفت: ای رسول الله! هلاک شدم، (پیامبر صلی الله علیه وسلم) فرمود: چی شده، گفت: در حال روزه با همسرم آمیزش کردم، پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود آیا می توانی برده ای را آزاد کنی؟ گفت نه! فرمود: آیا می توانی دو ماه پشت سر هم روزه بگیری؟ گفت نه، فرمود: آیا می توانی شصت مسکین را طعام بدهی؟ گفت نه! (ابوهریره) گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم مکثی کرد، آنگاه سبد بزرگی از خرما را برای پیامبر صلی الله علیه وسلم آوردند، فرمود: سؤال کننده کجاست؟ آن مرد گفت: من هستم. (پیامبر صلی الله علیه وسلم)

¹ - متفق علیه.

وسلم) فرمود: این را بگیر و (آن را به عنوان کفاره روزہات) صدقہ بدہ، آن مرد گفت: بہ فقیرتر از خودم بدہم ای رسول اللہ؟ بہ اللہ قسم در تمام مدینہ خانوادہای فقیرتر از خانوادہ من وجود ندارد. پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم خندید بہ گونه‌ای کہ دندان‌های بزرگ (کلہ دندان) نمایان شد، سپس فرمود: (با آن خانوادہات را طعام بدہ).

ہر کس کہ نا آگاہانہ (بدون قصد) روزہ را بخورد، پس اللہ برای او مہمانی دادہ است:

۴۵- از ابوہریرہ رضی اللہ عنہ روایت است کہ پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «من نسی وهو صائم فأكل أو شرب، فليتم صومه، فإنما أصعمه الله و سقاه».^۱
یعنی: «اگر شخصی روزہ دار از روی فراموشی چیزی را خورد یا نوشید، (روزہ اش باطل نمی شود) و آنرا کامل کند؛ چراکہ اللہ اورا خورانیدہ یا نوشانیدہ است».

^۱- [روایت مسلم (۲/۸۰۹/۱۱۵۵)].

زن حائضه و نفاسه روزه نگیرد:

۴۶- ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت می کند که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَ لَمْ تَصُمْ»^۱.
 یعنی: «آیا مگر نه این است که زن در دوران حیض، نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد».

آیا زن حامله می تواند روزه بگیرد؟:

۴۷- ابن عباس رضی الله عنهما می فرماید: «إِذَا خَافَت الْحَامِلُ عَلَى نَفْسِهَا وَالْمَرْضَعُ عَلَى وَارِهَا فِي رَمَضَانَ، يَفْطَرَانِ وَيَطْمَعَانِ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا وَلَا يَقْضِيَانِ صَوْمًا»^۲.
 یعنی: «اگر زن حامله از سلامتی خود ترسید و یا زن شیرده از سلامتی بچه اش ترسید، هر دو، روزه را بخورند و برای هر روز، روزه طعام یک نفر فقیر (مسکین) را بدهند و لازم نیست روزه را قضاء کنند».

^۱ - [صحیح البخاری (۳۰۴)].

^۲ - فقه السنه سید سابق.

۴۸- از نافع رضي الله عنه روایت است: یکی از دختران ابن عمر رضي الله عنه که همسر مردی قریشی بود در زمان حاملگی در ماه رمضان دچار تشنگی شد و ابن عمر رضي الله عنه به او دستور داد تا روزه اش را بشکند و به ازای هر روز مسکینی را طعام دهد.^۱

۴۹- از ابن عباس رضي الله عنهما روایت شده که کنیزش را دید که حامله یا شیرده بود، پس فرمود: تو بمنزله کسی هستی (در روایتی مانند شخص کهن سالی هستی) که توان (روزه گرفتن) نداری پس بر تو لازم است به جای هر روز روزه، طعام مسکینی را بدهی و قضای روزه بر تو واجب نیست.^۲

۵۰- از ابن عمر رضي الله عنه روایت است که زنی از او سؤال کرد در مورد روزه گرفتن در حالی که حامله بود و ابن عمر رضي الله عنه به او فرمود: ... روزه ات را بشکن و به ازای هر روز مسکینی را طعام بده و قضای روزه بر تو لازم نیست.^۳

^۱ - (صحيح، رواه الدارقطني ۲/۲۰۵ - الايرواء الغليل ۴/۲۱).

^۲ - (صحيح، رواه الدارقطني ۲/۲۰۶ - الايرواء الغليل ۴/۱۹ - وقال الدارقطني اسناده صحيح).

^۳ - (صحيح رواه الدارقطني ۲/۲۰۷ - الايرواء الغليل ۴/۲۰ - قال الالباني سنده جيد).

شب لیلة القدر را از دست ندهید:

۵۱- از عایشه رضی الله عنها روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «تحروا لیلة القدر فی الوتر من العشر الأواخر من رمضان».^۱

یعنی: «لیلة القدر را در شب های فرد دهه ای آخر رمضان جستجو کنید».

۵۲- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «من قام لیلة القدر إیماناً و احتساباً غفرله ما تقدم من ذنبه».^۲

یعنی: «هرکس در شب قدر از روی ایمان (به امید ثواب الله) و امید دریافت اجر و پاداش، قیام کند گناهان (صغیره) او بخشوده می شود».

^۱- متفق علیه.

^۲- متفق علیه.

حکم گرفتن قرآن کریم بدست در تراویح:

۵۳- ثابت شده که ام‌المؤمنین عائشه رَضِيَ اللهُ عَنْهَا به برده‌ی آزاد شده‌اش (ذکوان) دستور داد تا او را در قیام رمضان امامت دهد و ذکوان در نماز از روی مصحف قرآن می‌خواند.^۱

بهترین صدقه ، صدقه دادن در رمضان است:

۵۴- عن أنس رضي الله عنه، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أفضل الصدقة صدقة في رمضان...»^۲.
یعنی: انس رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: بهترین صدقه، صدقه دادن در رمضان است.

^۱- [بخاری کتاب الجماعة و الامامة، باب امامة العبد و المولى (۶۹۱)]. «وَكَاثَتُ عَائِشَةَ يَوْمَهَا عَبْدُهَا ذُكْوَانٌ مِنَ الْمُصْحَفِ وَوَلَدِ الْبَغِيِّ وَالْأَعْرَابِيِّ وَالْغُلَامِ الَّذِي لَمْ يَحْتَلِمِ لِقَوْلِ النَّبِيِّ يَوْمَهُمْ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ».

^۲- أخرجه الترمذی (۵۱/۳)، رقم (۶۶۳) وقال: غریب، وصدقة بن موسى ليس عندهم بذلك القوى. والبيهقي في شعب الإيمان (۳/۳۷۷)، رقم (۳۸۱۹)، وفي السنن الكبرى (۴/۳۰۵)، رقم (۸۳۰۰).

تعداد رکعات تراویح به رؤیت احادیث پیامبر صلی الله علیه

وسلم:

۵۵- در بخاری و مسلم به روایت اَبی سلمه بن عبدالرحمن آمده که ایشان از عائشه «رضی الله عنها» پرسیدند: نماز - شب - پیامبر صلی الله علیه وسلم چگونه بوده است؟ عائشه گفت: «ما كان يزيدُ في رَمَضانَ و لا غَيْرِه على إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً»^۱.

یعنی: پیامبر صلی الله علیه وسلم چه در رمضان و چه در غیر رمضان از یازده رکعت بیشتر نمی خواند.

رسول الله صلی الله علیه وسلم تا اخیر عمر شان اعتکاف

نشستند:

۵۶- وعن عائشة رضی الله عنها: أن النبي صلی الله علیه وسلم كان يعتكف العشر الأواخر من رمضان حتى توفاه الله ثم اعتكف أزواجه من بعده.^۲

^۱- [بخاری (۳۵۶۹، ۲۰۱۳، ۱۱۴۷) مسلم (۷۳۸)].

^۲- [بخاری (۲۰۳۶)].

یعنی: از ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها روایت است که فرمود: همانا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دهه آخر ماه رمضان اعتکاف می کردند و این عمل را تا هنگام وفات شان انجام می دادند و بعد از وفات ایشان همسرانش نیز اعتکاف می نمودند.

پرداخت زکات فطر برای هر مسلمان لازمی است:

۵۷- از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است: «فرض رسول الله صلی الله علیه وسلم زکاة الفطر طهارة للصائم من اللغو و الرفث، و طعمة للمساكين فمن أداها قبل الصلاة فهي زکاة مقبولة، و من أداها بعد الصلاة فهي صدقة من الصدقات»^۱.

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم زکات فطر را به عنوان پاک کننده ای روزه دار از سخنان بیهوده و دشنام و بعنوان رزق و خوراکی برای مساکین واجب کرده است. پس هر کس آنرا قبل از نماز (عید) بدهد، آن زکاتی قبول است و هر کس آنرا

^۱- [صحیح ابن ماجه (۱۴۸۰)].

بعد از نماز عید پرداخت کند صدقه‌ای همچون (سایر) صدقات است (به عنوان زکات فطر محسوب نمی شود)».

فضیلت عمره در رمضان:

۵۸- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم می فرماید:

«عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً مَعِيَ»^۱.

یعنی: «عمره در رمضان معادل یک حج که با همراهی من (رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم انجام گرفته باشد، ثواب دارد)».

۵۹- و نیز می فرماید: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا»^۲.

یعنی: «گناهان میان دو عمره بوسیله عمره بخشوده خواهند شد.»

^۱ - متفق علیه.

^۲ - متفق علیه.

خاتمہی اربعین، با این حدیث:

۶۰- ابوہریرہ رضی اللہ عنہ می گوید کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «رغم أنف رجل دخل عليه رمضان ثم انسلخ قبل أن يغفر له»^۱.
یعنی: «به کوری چشم کسی کہ به ماه رمضان می رسد و ماه تمام می شود و به آخر می رسد قبل از اینکه گناہان او بخشیدہ شود (یعنی): از برکت و رحمت ماه استفادہ نمی کند».

ختم کتاب به یاری رحمان، زمستان: ۱۳۹۶ و باز بینی: رمضان: ۱۴۰۱
پشاور - پاکستان

^۱- صحیح الترمذی (۳۵۴۵)، شیخ آلبنی گفته: حدیث حسن و صحیح است.

فہرست مصادر ومراجع:

- ۱- إطراف المُسْنَدِ المَعْتَلِيّ بِأَطْرَافِ المَسْنَدِ الحَنْبَلِيِّ المَوْءَلَفِ : أبو الفضل أحمد بن علي بن محمد بن أحمد بن حجر العسقلاني (المتوفى : ۸۵۲ھ).
- ۲- الجامع في الحديث تأليف: عبد الله بن وهب بن مسلم القرشي أبو محمد المصري سنة الولادة / سنة الوفاة ۱۹۷ھ.
- ۳- الجمع بين الصحيحين البخاري ومسلم تأليف: محمد بن فتوح الحميدي.
- ۴- السنن الكبرى وفي ذيله الجوهر النقي المؤلف : أبو بكر أحمد بن الحسين بن علي البيهقي.
- ۵- اللؤلؤ والمرجان فيما اتفق عليه الشيخان المؤلف : محمد فؤاد عبد الباقي.
- ۶- المجالسة وجواهر العلم المؤلف : أبو بكر أحمد بن مروان الدينوري المالكي (المتوفى : ۳۳۳ھ).
- ۷- المعجم الأوسط المؤلف : أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني.
- ۸- المعجم الصغير المؤلف : سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني.

- ۹- المعجم الكبير المؤلف : سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني .
- ۱۰- المنتقى من السنن المسندة المؤلف : عبد الله بن علي بن الجارود أبو محمد النيسابوري .
- ۱۱- موطأ الإمام مالك المؤلف : مالك بن أنس أبو عبد الله الأصبحي .
- ۱۲- تهذيب الآثار أبو جعفر محمد بن جرير الطبري .
- ۱۳- جامع الأحاديث المؤلف : جلال الدين السيوطي .
- ۱۴- جامع الأصول في أحاديث الرسول المؤلف : مجد الدين أبو السعادات المبارك بن محمد الجزري ابن الأثير (المتوفى : ۶۰۶هـ) .
- ۱۵- جامع العلوم والحكم المؤلف : أبو الفرج عبد الرحمن بن أحمد بن رجب الحنبلي .
- ۱۶- رياض الصالحين المؤلف : النووي .
- ۱۷- سنن أبي داود المؤلف : أبو داود سليمان بن الأشعث السجستاني .
- ۱۸- سنن ابن ماجه المؤلف : محمد بن يزيد أبو عبد الله القزويني .

- ۱۹- الجامع الصحيح سنن الترمذي المؤلف : محمد بن عيسى أبو عيسى الترمذي السلمي .
- ۲۰- سنن الدارقطني المؤلف : علي بن عمر أبو الحسن الدارقطني البغدادي .
- ۲۱- سنن الدارمي المؤلف : عبد الله بن عبد الرحمن أبو محمد الدارمي .
- ۲۲- سنن النسائي بشرح السيوطي وحاشية السندي المؤلف : أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب النسائي .
- ۲۳- سنن سعيد بن منصور المؤلف : أبو عثمان سعيد بن منصور بن شعبة الخراساني الجوزجاني .
- ۲۴- شعب الإيمان المؤلف : أبو بكر أحمد بن الحسين البيهقي .
- ۲۵- صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان المؤلف : محمد بن حبان بن أحمد أبو حاتم التميمي البستي .
- ۲۶- صحيح ابن خزيمة المؤلف : محمد بن إسحاق بن خزيمة أبو بكر السلمي النيسابوري .
- ۲۷- صحيح البخاري تأليف : أبو عبد الله محمد بن اسماعيل .

- ۲۸- صحیح مسلم تالیف: ابوالحسین مسلم بن حجاج القشیری النیسابوری.
- ۲۹- کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال المؤلف: علاء الدین علی بن حسام الدین المتقی الہندی البرہان فوری (المتوفی: ۹۷۵ھ).
- ۳۰- مسند أبي عوانة تالیف: الإمام أبي عوانة يعقوب بن إسحاق الاسفرائني سنة الولادة / سنة الوفاة ۳۱۶ھ.
- ۳۱- مسند أبي يعلى المؤلف: أحمد بن علي بن المثنى أبو يعلى الموصلي التميمي.
- ۳۲- مسند الإمام أحمد بن حنبل المؤلف: أحمد بن حنبل.
- ۳۳- مسند إسحاق بن راهويه المؤلف: إسحاق بن إبراهيم بن مخلد بن راهويه الحنظلي.
- ۳۴- مسند ابن الجعد المؤلف: علي بن الجعد بن عبيد أبو الحسن الجوهری البغدادي.
- ۳۵- مسند الحميدي المؤلف: عبدالله بن الزبير أبو بكر الحميدي.
- ۳۶- الجامع الصحيح ویا مسند الإمام الربيع بن حبيب الربيع بن حبيب بن عمر الأزدي البصري.

- ۳۷- مسند الشافعي المؤلف : محمد بن إدريس أبو عبد الله الشافعي. پ
- ۳۸- مسند الشاميين المؤلف : سليمان بن أحمد بن أيوب أبو القاسم الطبراني.
- ۳۹- مسند الشهاب المؤلف : محمد بن سلامة بن جعفر أبو عبد الله القضاعي.
- ۴۰- مسند أبي داود الطيالسي - المشكول المؤلف : سليمان بن داود بن الجارود.
- ۴۱- المنتخب من مسند عبد بن حميد المؤلف : عبد بن حميد بن نصر أبو محمد الكسي.
- ۴۲- مُصنّف ابن أبي شيبة المصنّف : أبو بكر عبد الله بن محمد بن أبي شيبة العبسي الكوفي (۱۵۹ - ۲۳۵ هـ).
- ۴۳- مصنّف عبد الرزاق المؤلف : أبو بكر عبد الرزاق بن همام الصنعاني.
- ۴۴- سنن أبي بكر الأثرم المؤلف : أبو بكر أحمد بن محمد بن هانيء الأثرم.
- ۴۵- سنن ابن ماجة المؤلف : ابن ماجة أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني.

- ٤٦- سنن النسائي المؤلف : أحمد بن شعيب أبو عبد الرحمن النسائي .
- ٤٧- مسند أبي هريرة رضي الله عنه المؤلف : أبو إسحاق إبراهيم بن حرب العسكري السمسار .
- ٤٨- مسند أحمد بن حنبل المؤلف : أبو عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد الشيباني .
- ٤٩- مسند البزار (المطبوع باسم البحر الزخار) المؤلف : أبو بكر أحمد بن عمرو بن عبد الخالق البزار .
- ٥٠- مسند السراج - المؤلف : محمد بن إسحاق بن إبراهيم السراج الثقفي النيسابوري .
- ٥١- مشكاة المصابيح المؤلف : محمد بن عبد الله الخطيب التبريزي .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**